

Manisa Merkezdeki Eğitim Bölgeleri ve Eğitim Kurullarının Fen Bilgisi Eğitimine Katkıları Bakımından Değerlendirilmesi

Doç. Dr. Nihat AYCAN

Celal Bayar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Manisa

Nuray ŞENGÜL

Celal Bayar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, Manisa

ÖZET

Bilgi toplumu düzeyine çıkmayı hedefleyen ülkeler, dijital teknolojilerini geliştirmeye ve fen bilimcilerinin yetişmesine önem verirler. Böyle bir oluşumun dışında kalmamakta kararlı olan Türkiye de, fen eğitimi ile ilgili mevcut potansiyellerini tekrar gözden geçirip, 1999 yılında eğitim bölgeleri ile eğitim kurullarını oluşturmuştur. Çalışma, eğitim bölgeleri ve eğitim kurulları yönergesinin işlerlik düzeyini belirlemek amacıyla Manisa merkezde kurulan dört eğitim bölgesinden, her eğitim bölgesine ait üçer okul olmak üzere, tabakalı tesadüfi örnekleme seçilmiş toplam 12 okuldaki öğrenci ve öğretmenlere anket uygulama yöntemini benimsemiştir. Yirmi sekizer sorudan oluşan anketler, 114 öğrenci ile anketi kabul eden 17 Fen Bilgisi öğretmenine uygulanmış ve bununla, koordinatör okula bağlı ilköğretim okullarının fen bilgisi derslerinde deney yapıp yapılmadığı, deney yapılmıyorsa araç gereç sağlayabilmek için eğitim bölgelerinde bulunan okulların birbirlerinden faydalanma düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma verileri, bilgisayar ortamında SPSS paket programına göre değerlendirilmiş ve uygulamanın amaçla henüz örtüşmediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İlköğretim, Eğitim Bölgesi, Eğitim Kurulları, Fen Bilgisi Eğitimi, Laboratuvar ortamı ve koşulları.

An Evaluation Of Education District And Education Committees in Manisa Center With Regards To The Contribution To Science Education

ABSTRACT

The countries, aiming at reaching level of information society, attach importance to develop their digital technology and to educate scientist. Turkey being firmly resolved not to be out of this constitution formed education areas and education committees in 1999. In this study, sufficiency level of education district and education committees' regulations in Manisa center has been evaluated. Four education areas were set up in Manisa center. Three schools were selected from each three education areas, and surveys are applied to the students and teachers, of these 12 schools, selected by means of with stratum random illustration method. The surveys having 28 questions have been applied to 114 students and 17 science teachers. With this surveys we aimed at evaluating whether in these schools experiments are practiced in these schools. We tried to investigate level of sharing among the schools of the same education districts to supply the tests equipments. Data was evaluated by SPSS package program at computer and it was seen that the applications are not fit the aim of the education areas and committees.

Key Words: Primary Education, Education District, Education Committees, Science Education, Laboratory Environment and Conditions.

Giriş

Çağımızın gelişen teknolojisi ve getirdiği olanaklar, toplumun bütün kurumları gibi eğitim kurumunu, okulu da derinden etkilemiş; kültürel değişimi başlatmış ve yeni okul anlayışını ortaya çıkarmıştır. Yeni okul anlayışı, okulun çevreye açık, sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin gerçekleştirildiği bir toplum merkezi olarak kullanılmasını öncelikli amaç olarak belirlemiştir. Ayrıca, her okulun üniversiteyle işbirliği teşvik edilmiş, yerel eğitim kurumları arasında gerçekleştirilecek sosyal ortaklık, sosyal diyalog ile de, onun çevreyle bütünleşmesi ve bilgi merkezi haline gelmesi istenmiştir. Böylece eğitim yönetiminde demokratik bir yapı, öğretimde de nitelik artışı hedeflenmiştir. Kısaca, yeni okul anlayışı, Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, eğitim kurumlarının birbirlerini tamamlayarak bir bütün oluşturması, bütünü yararından hareketle de eğitimde kalitenin artırılmasını hedeflemiş, öğrenci merkezli eğitimi esas almış ve herkesin eğitime katılımıyla kendini yenileyen bir model öngörmüştür (Erdoğan, 2000; MEB., 2000a; 2002a,b,c).

Yeni okul anlayışı çerçevesinde, eğitim bölgeleri ve eğitim kurulları yapılandırılmış ve bunların aracılığı ile Türk Milli Eğitiminin ilkeleri doğrultusunda, eğitim kurumlarının birbirlerini tamamlamalarına fırsat verecek eğitim kampüslerinin oluşturulması, tüm eğitim kaynaklarından ortaklaşa yararlanmaya fırsat verilmesi, okulun iç ve dış öğeleri ile sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler ve özel sektör temsilcilerinin eğitim yönetimi ve karar süreçlerine katılımı ile katkılarının sağlanması amaçlanmıştır (DPT., 2000; Resmi Gazete, 1998; Tebliğler Dergisi, 1999a,b). Söz konusu amacı benimseyen yeni okul anlayışı, mevcut eğitim olanaklarının en verimli kullanımıyla eğitimde kalitenin artırılması hedeflenmiş; bu hedefin de, eğitim bölgeleri ve eğitim kurulları aracılığı ile gerçekleşmesini benimsemiştir.

Günümüzde önem kazanan yeni okul anlayışının toplumsal kabul düzeyini belirlemek için, eğitim bölgelerinin oluşum, hedef ve işleyişinin değerlendirilmesi gerekir. Buna göre, Eğitim Bölgesi: Bir koordinatör müdürün yönetiminde, yönergede belirtilen ölçülere göre belirlenen ve eğitim hizmetlerinin daha etkin olarak sunulabileceği uygun büyüklükteki bölge olup; bu bölgede, her yaştaki nüfusun eğitim ve öğreniminin sağlanabileceği değişik tür ve kademelerden oluşan okullarla, öğretmenlerin mesleki eğitim ve sosyal gereksinimlerinin karşılanabileceği tesisler bulunur (MEB., 2002b).

Bir eğitim bölgesinin işlevini tanımak için, bunlarla neyin hedeflendiği iyi bilinmelidir. Her eğitim bölgesi oluşturulurken hedeflenenler şunlardır:

- Eğitim kurumlarının birbirlerini tamamlaması ve bir bütün oluşturması,
- Eğitim kurumlarına alınacakların hangi çevreden olacağıın belirlenmesi,
- Eğitim kurumlarının fiziki kapasitelerini, ders araç-gereçlerini ve eğitim personelinin; ortaklaşa, etkili ve verimli kullanması,
- Okulun yerel yönetimler, özel sektör ve gönüllü kuruluş temsilcileri gibi iç-dış öğelerinin; eğitim yönetimi ve karar sürecine katılım ve katkılarının sağlanması,
- Demokrasi kültürünün bütün öğeleriyle yaşama geçirilmesi, yaygınlaştırılması,

- Okul çevre ile bütünleştirilerek, çevrenin övünç kaynağı haline dönüştürülmesi,
- Okulun akademik çevre ile her alanda işbirliğinin teşvik edilmesi,
- Eğitim kurumlarının her yaştaki insanın her zaman yararlanacağı “bilgiye erişim” merkezi haline dönüştürülmesi,
- Eğitim bölgesi öğrencilerinin ilgi, istek ve yeteneklerine göre yönlendirilmesi,
- Eğitim kurumları ile ilgili gerekli tanıtım ve rehberlik hizmetlerinin dengeli dağılımın sağlanması,
- Eğitim bölgesinde hizmet veren personel, bina, tesis, araç-gereç ile eğitim uygulamalarında ulusal ve uluslar arası kabul gören standartlara ulaşılması ve eğitimde kalitenin yükseltilmesidir (MEB, 2000a).

Kısaca belirtilen hedeflerin gerçekleşmesi için eğitim bölgelerinde bulunması gereken koşulların birincisi, “nüfus”dur. Belediye sınırları içinde nüfusu otuz binden az olan her il veya ilçe, bir eğitim bölgesi iken; nüfusu otuz binden fazla olan il ve ilçelerdeki eğitim bölgelerinde ise, “okulun yeri” ile türü”, “öğrenci sayısı”, “eğitim bina ve tesislerinin fizikî kapasitesi ve donanım durumu”, “ulaşım kolaylığı ve güvenliği”, “coğrafi bütünlük”,”iletişim ve koordinasyon kolaylığı” gibi unsurlar da dikkate alınır (Tebliğler Dergisi, 1999b).

Hedefler yönündeki eğitim bölgesi uygulamasının temel ilkeleri; *kaynak kullanımı, katılım, etkileşim ve paylaşım, araştırma ve geliştirme, yüksek standart ile eğitimde kalite ve yöneltme*’dir. Bunlardan *kaynak kullanımı*, kaynakların bir programa göre; etkili, verimli ve ortak kullanımının sağlanması iken; *katılım*, bütün kesimlerin eğitim sürecine katılımı; *etkileşim ve paylaşım*, okul, çevre ve eğitimle ilgili her kesimin etkileşim ve paylaşım içerisinde bulunması; *araştırma ve geliştirme*, eğitim kurumlarının üniversitelerle işbirliği içinde olmaları; *yüksek standart ve eğitimde kalite*, eğitim bölgelerinde personel, her türlü alt yapı, tesisin standardının yükseltilerek eğitimde kalitenin artırılması; *eğitimde yöneltme*, etkili rehberlik hizmetiyle öğrencilerin ilgi, istekleri doğrultusunda yöneltmeleridir (MEB., 2002b; Tebliğler Dergisi, 1999b).

Konumuzu oluşturan Türkiye genelindeki koordinatör okul ya da eğitim bölgesi, beş yüz seksen tanedir (MEB, 2002a). Araştırma alanını oluşturan Manisa merkez ile on altı ilçedeki koordinatör okul sayısı ise on beştir (MEB, 2002d). Araştırma, Manisa merkezdeki dört eğitim bölgesinin tümünü kapsadığı için, bu eğitim bölgelerini kısaca tanımak gerekir.

Birinci eğitim bölgesi, kent merkezinden uzak okulları kapsar. Bu okullar içinde en iyi eğitim olanağına sahip Dünder Çiloğlu Anadolu Lisesi, koordinatör okul seçilmiştir. Alt orta sosyo-ekonomik düzeydeki aile çocuklarının öğrenim gördüğü bu bölgede, on üç ilköğretim ve ortaöğretim okulu bulunur.

İkinci eğitim bölgesi, kent merkezinde olup, yakın coğrafya alanına giren okul kümesini kapsar. Bu bölge, birbirleriyle iç içe bulunan Anadolu Ticaret Meslek Lisesi ile Anadolu Sekreterlik Meslek Lisesi, Anadolu Dış Ticaret Meslek Lisesi ve Ticaret Lisesi’nden oluşur. Koordinatör okul, bu okulları bünyesinde barındıran Ticaret Lisesidir. Orta sosyo-ekonomik düzeydeki aile çocuklarının öğrenim gördüğü bu bölgede, on üç ilköğretim ve ortaöğretim okulu bulunur.

Üçüncü eğitim bölgesi, kent merkezindedir. Manisa'nın en eski, ilk ortaöğretim kurumu olan genel Lise, çevre okullar arasında eğitim gelişmişlik düzeyine sahip okul olduğundan koordinatör okul olarak belirlenmiştir. İlde, kapalı spor salonu bulunan tek okul olduğu gibi, fiziki yapı bakımından da gelişmiş ve üç bloktan oluşmuştur. Bünyesinde yatılı kısım ile Süper Lise bulunur. Her sosyo-ekonomik düzeydeki aile çocuklarının öğrenim gördüğü bu bölgede, on dört ilköğretim ve ortaöğretim okulu vardır.

Dördüncü eğitim bölgesi, kent merkezindedir. Hem ulaşım, donanım, fiziki kapasite bakımından eğitim gelişmişlik düzeyine sahip, hem üçüncü bölge koordinatör okul ile yan yana olması nedeniyle coğrafya bütünlüğü oluşturan Endüstri Meslek Lisesi koordinatör okuldur. Bünyesinde Anadolu Endüstri Meslek Lisesi ile Teknik Liseyi de bulundurur. Her sosyo-ekonomik düzeydeki aile çocuklarının öğrenim gördüğü bu bölgede, on bir ilköğretim ve ortaöğretim okulu bulunur.

Yöntem

Evren ve Örneklem: Araştırma evreni, Manisa merkezindeki eğitim bölgelerinde yer alan tüm ilköğretim okullarıdır. Örneklem, bu dört eğitim bölgesinden laboratuvar koşullarının iyi ve orta ile laboratuvarı hiç olmayan bazı okullarla; her eğitim bölgesinden tabakalı örneklem yoluyla seçilmiş üçer ilköğretim okulu olmak üzere, toplam on iki okulun yüz on dört öğrencisi ve anket uygulamasını kabul eden on yedi fen bilgisi öğretmeninden oluşur.

Veri Toplama Araçları: Araştırmanın veri toplama aracı, cevaplandırması kolay ve pratik, öğretmen ve öğrenci anketleridir. Öğrenci anketi “evet, hayır” seçenekleriyle yirmi sekiz sorudan oluşur. Bu anketle, öğretmenlerin fen bilgisi derslerinde laboratuvar yapma düzeyi, eğitim bölgelerinde bulunan okullarda işbirliğine girme dereceleri ile sınıflarında deney yapabilecekleri araç-gerecin yeterliliği belirlenmiştir. Öğretmen anketi ise, dördü açık uçlu, yirmi dört tanesi de beşli likert tipi soru olmak üzere; toplam, yirmi sekiz sorudan oluşur. Öğretmen anketiyle, fen bilgisi öğretmenlerinin diğer okullardan faydalanma dereceleri ve derslerde deney yapmak için nasıl bir yol izledikleri araştırılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Verilerin toplanması amacı ile hazırlanmış anketler, Aralık 2002 ile Mayıs 2003 tarihlerinde, öğrenci ve öğretmenlere uygulanmış ve uygulama sırasında deneklerin yanında bulunulmuştur. Verilerin çözümlenmesinde, SPSS paket programından faydalanılmıştır. Öğrenci anketinde öğrencilerin yirmi sekiz soruya verdikleri cevaplar, onların okulları, sınıfları, cinsiyetleri ile anne-babalarının eğitim ve ekonomik düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği araştırılırken; öğretmen anketinde de öğretmenlerin yirmi sekiz soruya verdikleri cevaplarla, “cinsiyetleri, meslekteki yılları, hizmet içi eğitim alıp almamalarının” anlamlı farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Bulgular

Bulgular, iki sistematiğe belirtilmiştir. Birincisinde, öğrenci anketinden sağlanan veriler belirtilirken; ikincisinde, öğretmen anketi uygulanmasından elde edilen verilere dayalı açıklamalar yapılmış ve elde edilen somut sonuçlar tablolarla ortaya konulmuştur.

1. Öğrenci anketinden sağlanan veriler

Öğrenci anketiyle koordinatör okullara bağlı farklı sosyo-ekonomik düzeyde on iki okuldaki fen dolabı, tepegöz ile laboratuvarın durumu ve öğrenciler ile ailelerinin nitel özellikleri belirlenmiş; veriler, iki alt başlıkta değerlendirilmiştir.

a. Okullardaki fen dolabı, tepegöz ve laboratuvar durumunun belirlenmesi.

Araştırma kapsamındaki öğrencilere uygulanan anketlerde, okullarında fen dolabı ile tepegözün bulunup bulunmadığı ve laboratuvarların donanım düzeyleriyle ilgili sorular yöneltilmiş; eğitim bölgesinin sosyo-ekonomik durumuna göre değişen cevaplar, “fen dolabı”, “tepegöz” ve “laboratuvar” kriterlerine göre aşağıda belirtilmiştir.

a) **Fen dolabı:** Hangi sosyo-ekonomik düzeyde olursa olsun, Manisa merkezindeki dört eğitim bölgesinin her birisinden seçilen toplam on iki okulun öğrencileri, “okullarında fen dolabı olmadığını” belirtmiştir. Fen dolapsız yapılacak bir eğitim tamamen teorik düzeyde olacağı için, iyi sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda bile fen dolabının bulunmayışı fen eğitimi bilinci olarak ele alındığında, sonuç oldukça düşündürücüdür.

b) **Tepegöz:** Birinci, ikinci ve dördüncü eğitim bölgelerindeki sadece bir ilköğretim okulunun öğrencileri, okullarında birer tepegöz bulunduğu yönünde görüş bildirirken; üçüncü eğitim bölgesi öğrencileri, “okullarında tepegöz bulunmadığını” belirtmiştir. Tıpkı fen dolabı gibi, tepegözün de araştırma kapsamındaki okullarda yeterli sayıda bulunmaması, eğitimin klasik yöntemle yapıldığının ve fen eğitimine yetersiz bakış tarzının bir başka göstergesidir.

c) **Laboratuvar:** Birinci eğitim bölgesindeki üç okulun öğrencileri ile ikinci ve dördüncü eğitim bölgelerindeki iki okulun öğrencileri, okullarında birer laboratuvar bulunduğunu belirtirken; üçüncü eğitim bölgesi öğrencileri ise, “okullarında laboratuvar olmadığını” belirtmiştir. Fen dolabı ve tepegöz gibi en ekonomik ve en yaygın kullanılan eğitim araçları bile bulunmayan okullarda, bunlardan çok daha pahalı olan laboratuvar bulunması mümkün değildir. Bu sonuç, araştırmanın iç tutarlılığını göstermesi bakımından da önemlidir.

Manisa yöresinin en eski orta öğretim kurumuna bağlı dokuz ilköğretim okulundan araştırmaya alınan üçünde, ne fen dolabı, ne tepegöz, ne de laboratuvar bulunması; söz konusu eğitim bölgeleri uygulamasının Manisa için çok gerekli olduğunu gösterir. Durumun bu düzeyde ciddi olması üzerine, adı geçen üçüncü eğitim bölgesindeki koordinatör okul tekrar ziyaret edildiğinde; laboratuvarlardan çoğunun sınıfa dönüştürüldüğü, laboratuvar olarak kalanları da bu okulun kendisinin bile kullanmadığı görülmüştür. Bunun ilk nedeni, okula kapasitesinin üzerinde öğrenci alımı iken; diğer nedeni, bu laboratuvarlarda, deney yapılması için gerekli temel maddelerden çoğunun olmamasıdır. Olanlar da uzun süredir kullanılmadıklarından, ya özelliklerini kaybetmişler ya da günümüzün deneyleri

için o türden maddelere gereksinim kalmamıştır. Kısaca eğitim bölgeleri yaklaşımı, teorik düzeyde iyi izlenim vermektedir; uygulamada, eğitim etkinliklerinin henüz hedeflenen amaç yönünde gerçekleşmediği anlaşılmaktadır.

b. Öğrenci anketinin diğer verileri.

Burada, birinci başlıkta belirtilen konuların içeriği ele alınmış ve bu içerikler, iki şekilde ortaya konulmuştur. Birincisinde, öğrencilerin sınıfları, cinsiyetleri ile anne-babalarının eğitim ve ekonomik düzeyleri araştırılmış; ikincisinde, okullardaki laboratuvar uygulamaları belirlenmiştir. İki ayrı yoldan sağlanan veriler, tablo halinde verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin anket sorularına verdikleri “hayır” cevabının dağılımı

Eğitim Bölgelerindeki Okullar* Sorular	◆ Cev	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M
		H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H
1.sınıfta fen dolabı var mı ?	110	8	8	10	10	6	10	10	9	9	10	10	9
2.derste tepegöz kullanılıyor mu ?	87	3	8	10	0	7	10	9	8	2	10	10	9
3.bitki hücrelerini incelediniz mi ?	96	9	8	10	0	7	10	9	7	6	10	10	9
4.asit,baz,tuzu deneyle gözlediniz mi ?	39	0	8	1	0	7	0	0	3	0	10	0	9
5.kimyasal tepkimeleri deneyle gözlediniz mi?	51	0	7	4	5	7	0	1	6	1	10	0	9
6.fotosentezi deneyle gözlediniz mi ?	78	8	7	10	4	7	9	6	3	4	10	0	9
7.okulda laboratuvar var mı ?	44	0	8	7	0	1	10	0	9	0	0	0	8
8.deneyleri laboratuvarda mı yapıyorsunuz ?	60	0	8	7	0	7	10	0	9	0	10	0	8
9.deneyleri sınıfta mı yapıyorsunuz ?	77	10	1	5	10	7	2	10	0	9	10	8	5
10.fen bilgisi dersinde deney yapıyor musun?	36	0	2	7	1	7	1	0	1	0	10	0	6
11.deney yapmaya başka okullara gittin mi ?	111	10	8	10	10	7	8	10	9	9	10	10	9
12.deneyi öğretmeniniz mi yapıyor ?	22	0	3	4	2	5	2	0	1	1	0	0	4
13.kendiniz de deney yapıyor musunuz ?	53	7	3	0	2	6	3	4	2	1	10	10	5
14.derste deney yapılmasını ister misin?	18	0	1	3	2	1	0	1	2	3	2	2	1
15.deney yapılırken sıkılıyor musun?	95	9	7	7	9	7	7	10	8	8	6	8	8
16.öğretmen deney için sizden araç istiyor mu	55	2	1	0	3	7	3	3	6	5	10	10	5
17.deney aracı için para topluyor musunuz ?	94	7	4	5	9	7	8	10	9	6	10	10	8
18.fen bilgisi öğretmeni gelmeyebiliyor mu?	72	10	3	0	8	7	9	4	7	3	9	10	2
19.dersinize farklı öğretmen geliyor mu ?	93	8	6	8	8	6	9	10	2	7	10	10	8
20.deney, ödev olarak veriliyor mu ?	53	6	3	3	0	3	8	4	0	1	10	9	6
21.fen bilgisi dersini seviyor musun?	29	2	2	6	2	1	5	2	1	1	3	3	1
22.laboratuvarda deney yapmak ister misin?	9	0	0	0	0	1	0	2	0	0	3	2	1

23.öğretmen sınıfa deney aracı getiriyor mu?	66	6	1	9	6	5	1	6	3	5	10	8	6
24. deney konularını anlıyor musun ?	18	0	0	0	0	0	0	0	0	2	8	5	3
25. deneyler dikkatini çekiyor mu?	15	0	0	2	1	0	1	0	1	0	2	5	3
26. sınıf deneyi ilgiyle izliyor mu ?	36	4	0	8	4	3	1	5	3	3	2	0	3
27.deney aracı sağlamkla görevli misin?	83	10	6	5	0	5	8	8	9	3	10	10	8
28.herhangi amaçla başka okula gittiniz mi?	111	10	8	10	10	7	9	10	9	8	10	10	9

* Okulların adı verilmemiş, her okul bir harfle belirtilmiştir. ♦ Cev.: Cevaplar toplamı H: Hayır

Tablo 1’de görüldüğü gibi eğitim bölgesindeki okullar, olanaklarına göre farklılık gösterebilirler de; öğrenciler, kimya konularında daha çok deney yaptıklarını belirtmişlerdir (kimya ortalaması % 45, biyoloji ortalaması % 17). Fen bilgisi dersinde deney yapan öğrenciler, bu deneylerin % 23’ünü sınıfta yaparken; % 40’ını laboratuvarında yaptıklarını belirtmişlerdir. Ancak öğrenciler, deneyleri hep öğretmenlerin yaptığını (% 78), kendilerinden de ev ödevi şeklinde deney yapmalarının istediğini (% 47), bu uygulamayla deney yapmış sayılmayacaklarından (% 47), laboratuvarında deney yapmak istediklerini ifade etmişlerdir (% 91). Laboratuvarın dikkatlerini çektiğini (% 85), laboratuvarında deney yapmakla konuları daha iyi anladıklarını (% 82) ve deneyle öğrencilerin dersi ilgiyle izlediğini ifade etmişlerdir (% 64). Fen bilgisi derslerinin boş geçip geçmediği ile ilgili soruya öğrenciler, derslerinin boş geçmediğini ya da bu derse farklı öğretmenlerin girmediklerini (% 83); değişik amaçlarla da olsa, farklı okullara gitmediklerini belirtmişlerdir (% 98).

Kısaca her okul, sınıf ve farklı cinsiyetteki öğrenciler ile farklı eğitim ve ekonomik düzeydeki ailelerin öğrencileri, fen bilgisi derslerinde kendilerinin deney yapmak istediklerini, laboratuvar koşullarının uygunsuzluğu ve araç-gereç yetersizliği nedeniyle öğretmenin de verimli deney yapamadığını; bu duruma rağmen fen bilgisi öğretmenlerinin koordinasyona başvurmadıklarını, klasik yöntemlerle ders işlediklerini belirtmişlerdir.

Yukarıdaki bulgulara göre, Manisa il merkezindeki eğitim kaynaklarının ortak kullanılmadığı, dolayısıyla eğitimde kalite artışının da gerçekleşmediği anlaşılmaktadır. Öğrenci merkezli ve insancıl yaklaşımı benimsemiş bir eğitim, ancak hem derse hem uygulamaya yüksek düzeyde öğrenci katılımını sağlamakla yapılır. Bunun ön koşulu, okul fizik kapasitesinin zorlanmaması, öğrencilere de deney yapma fırsatı verilmesi ve öğretmenlerin koordinasyona motive edilmesidir.

2. Öğretmen anketinden sağlanan veriler

Öğretmen anketi ile her sosyo-ekonomik düzeydeki on iki okulun laboratuvar koşulları, yeterliliği, öğretmenlerin koordinasyon isteği; onların, cinsiyet, hizmet içi eğitim nitelikleri kriter alınarak incelenmiştir.

a. Okul laboratuvarının yeterliliği ve koordinasyon isteğinin belirlenmesi:

Öğretmen anketi, “tamamen katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, hiç katılmıyorum” şeklinde, beşli likert sistematığı esas alınarak oluşturulmuştur. Ankette, yirmi dört likert tipi soru ile dört açık uçlu soru yer almakta ve toplam yirmi sekiz soru bulunmaktadır. Öğretmenlerin cinsiyeti ile hizmet içi eğitim durumları, anket soruları ile karşılaştırılmış; bulunan anlamlı sonuçlar, tablolar şeklinde sunulmuştur. Örneğin, öğretmenlerin “okuldaki malzeme sıkıntısı, okullar arası koordinasyonu gerektirmektedir” şeklindeki soruya verdikleri cevaplarda, erkek ve kadın öğretmenler arasında görüş ayrılığı saptanmıştır. Bu soruya erkek öğretmenler “katılıyorum” cevabını verirken, kadın öğretmenler “kararsızım” cevabını vermiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğretmenlerin cinsiyet kriterine göre t testi sonuçları

S o r u	Cinsiyet	N	Ortalama	St.Sapma	t puanı	Hata payı
Okuldaki malzeme sıkıntısı, okullar arası koordinasyonu gerektirmektedir.	Erkek	11	3,82	0,98	2,133	0,05
	Kadın	6	2,67	1,21		

Cinsiyete göre değişen cevaplar uysal, çekingen, sorunları ve şartları sorgulamayan ataerkil kökenli Türk kadını rolü ile atılgan, karşı koymaya hevesli, buyurgan, sorun ve şartları sorgulamadan yana Türk erkeği sosyal rollerine uygundur (Bacanlı, 2004; Güvenç, 1997). Okullardaki malzeme sorunu öğrencilerin çoğu tarafından açıkça belirtilirken, kadın öğretmenlerin kararsız kalması, onların sosyal durumlarına uyan davranış sergilediklerinin göstergesidir.

Öğretmenler “çalıştığım okul, laboratuvar araç - gereci bakımından yeterlidir” sorusu ile “çalıştığım okulun laboratuvar koşulları iyidir” sorusuna verdikleri cevaplarda, hizmet içi eğitim alıp almadıklarına göre görüş ayrılığı saptanmıştır. Hizmet içi eğitim almayan öğretmenler, okullarının malzeme ve deney araç-gereci bakımından yeterli, laboratuvar koşullarının iyi olduğunu belirtirlerken; hizmet içi eğitim alan öğretmenler, okullarındaki deney araç-gerecinin yetersiz, laboratuvar koşullarının da iyi olmadığını belirtmişlerdir. Bu soruya verilen cevabı kontrol amacını da taşıyan “Deney araç, gerecini öğretmenler karşılayabilir” sorusuyla ilgili cevaplarda da; hizmet içi eğitim alan öğretmenlerle, hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerin cevaplarında görüş ayrılığı bulunmuştur. Hizmet içi eğitim almayan öğretmenler, ders araç ve gerecini karşılayabileceklerini belirtirlerken; hizmet içi eğitim alan öğretmenler, kararsız kalmışlardır (Tablo 3).

Tablo 3. Öğretmenlerin hizmet içi eğitim kriterine göre t testi sonuçları

S o r u	Hizmet İçi Eğitimi	N	Ortalama	St.Sapma	t puanı	Hata payı
Çalıştığım okul laboratuvar araç ve gereci bakımından yeterlidir.	Almadı	10	3,70	1,05	2,515	0,02
	Aldı	7	2,28	1,25		
Çalıştığım okulun laboratuvar koşulları yeterlidir.	Almadı	10	4,10	0,56	4,671	0,01
	Aldı	7	2,57	0,78		
Deney araç- gerecini öğretmenler karşılayabilir.	Almadı	10	3.50	0,84	4,345	0,03
	Aldı	7	2.37	1,01		

Yukarıdaki bulgulardan hem araştırmannın iç tutarlılığını, hem eğitim kalitesini artırıcı sonuç sağlanmıştır. Araştırma tutarlılığı bakımından, laboratuvar araç-gerecini yeterli bulan öğretmenler, deney araç-gerecini sağlamada da sorun yaşamayacakları için, bu yönde görüş belirtirken; bunun aksini ileri süren öğretmenlerin araç-gerecin yeterli olmadığını savunduklarından, buna bağlı sorun yaşamadıkları konusunda karasız kalmışlardır. Araştırma anketinin uygulanmasını kabul eden öğretmenlerin doğru cevaplar verdikleri kabul edildiğinden, laboratuvar araç-gerecini yeterli bulanlarla yeni arayış içinde olan öğretmenleri uzlaştıracak olan yeni okul anlayışı, eğitimde kalite artışı da sağlayacaktır.

b. *Koordinasyona duyulan ihtiyaç ile koordinasyonun desteklenmesi gerekip gerekmediği ile ilgili öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*

Hizmet içi eğitim alan öğretmenler ile hizmet içi eğitim almayan öğretmenler, kendi aralarında ve birbirleriyle karşılaştırıldıklarında; koordinasyona ihtiyaç duyulduğu ya da koordinasyonun desteklenmesi gerektiği şeklindeki anket sorularıyla, deneyleri öğrencilerin kendilerinin yapması sorusuna olumlu görüş bildirmişlerdir. Dolayısıyla laboratuvar koşullarının durumu ile deney için öğretmenlerin yeterliliği sorularında, hizmet içi eğitim alan grupla hizmet içi eğitim almayan grupların karşılaştırması ile grupların kendi içlerinde karşılaştırılmasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Koordinasyon isteği ile laboratuvar yeterliliğinin F testi sonuçları

Soru	Hizmet içi eğitim alan, almayan	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	Hata payı
Laboratuvarın yeterliliği	Gruplar arası	41,968	1	41,968	0,368	0,553
	Grup içi	1711,561	16	114,104		
	<i>Toplam</i>	1753,529	17	156,072		
Koordinasyon isteği	Gruplar arası	0,108	1	0,108	0,009	0,925
	Grup içi	176,833	16	11,789		
	<i>Toplam</i>	176,941	17	11,897		

Tablo 4'te görüldüğü gibi, hizmet içi eğitim alan, almayan öğretmenlerden sağlanan veriler, birbirini doğrular şekilde olup, koordinasyonun gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Hatırlanacağı üzere, orta ve orta altı sosyal tabakaya özgü meslek olduğu genel kabul gören öğretmenlik, Türkiye'nin kıyı

yerleşim yerlerinden çok, orta yerleşim bölgesi insanların tercih ettiği meslektir. Bunlar da sorunlarını dışa vurmayan, kendi içine dönük kimliğe sahip olduklarından; sorunları doğrudan ortaya koymak yerine, bir güce veya yetkiye dayanarak bir şeyler yaparlar (Güvenç, 1997). Dolayısıyla araştırmada da kişisel sorumluluğun grup içindeyken, onun gücüyle kaybolduğu sırada, laboratuvarların yetersizliği sorunu ortaya konmuş ve okullar arasında koordinasyon isteği belirtilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Anket sonuçları, öğrenci ve öğretmen açısından hep birlikte değerlendirildiğinde; eğitim bölgelerindeki okulların laboratuvar koşullarının yeterli olmadığı, varolan kaynakların da verimli bir şekilde kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yapısal ve işleyişle ilgili bazı sorunlar, eğitim bölgeleri uygulaması yapılan diğer yerlerde olduğu gibi (Töremen ve Harktı, 2003), Manisa ilinde de devam ederken, Manisa'ya özgü bazı sorunlar da saptanmıştır. Örneğin, Manisa merkezdeki eğitim bölgelerinde hizmet içi eğitim alan ve almayan öğretmenler arasında; özellikle, “Okuldaki malzeme sıkıntısı, okullar arası koordinasyonu gerektirmektedir. Çalıştığım okul laboratuvar araç ve gereci bakımından yeterlidir. Çalıştığım okulun laboratuvar koşulları iyidir. Deney araç- gerecini öğretmenler karşılayabilir.” konularında olmak üzere, görüş ayrılığı bulunmuştur. Hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere göre hizmet içi eğitim alan öğretmenler, eğitimde kalite artışı sağlayacak uygulamaları daha fazla benimsemişler ve bu yöndeki uygulamalara destek vermişlerdir.

Dönemin Milli Eğitim Bakanı, daha 2000-2001 öğretim yılı sonunda yayınladığı mesajda: “eğitim bölgesi uygulamasıyla sistemin daha verimli ve başarılı çalışmasının sağlandığı, okulları çevreyle bütünleştiren ve eğitim merkezi haline gelmesini amaçlayan okul gelişim modeli uygulamasının daha da yaygınlaştırıldığını” belirtmişse de (Bostancıoğlu, 2001); bu başarı, Manisa ili için henüz söylenemez. Diğer illerin durumu ise, ayrı araştırma konusudur. Ancak Manisa ili için ortaya çıkmış olan sosyal gerçek, eğitim bölgeleri ve eğitim kurulları uygulaması sorunlarının çözümünde belirli bir yere geldiğinde, alınacak bazı önlemlerle eğitimdeki kaliteyi arttırmak ve fırsat eşitliği ilkesine uygun hizmet sunmanın mümkün olduğudur. Bunun için alınması gereken pratik önlemler şunlardır:

-Koordinasyonun okullara önemli fayda sağlayacağı, zümre toplantıları sırasında öğretmenlere açıkça belirtmeli ve bu yöndeki çalışmalar teşvik edilmelidir. Bunun için eşgüdüm özendirilerek işe başlanmalı; öğretmenlerin karar süreçlerine katkıları da koordinatör okul tarafından sağlanmalıdır.

-Öğretmenlerin deneyleri öğrencilerine de yaptırılmaları sağlayacak önlemler alınmalı, bunun için hizmet içi eğitimlerde ucuz ve kolayca ulaşılabilecek araç gereçle deney yapma yöntemleri öğretilmelidir.

-Koordinatör okulların sınıflara dönüştürülmüş laboratuvarlarının tekrar laboratuvar haline getirilmesi ile laboratuvar koşullarını iyileştirme çalışmaları hemen başlatılmalıdır.

-Manisa'daki dört koordinatör okuldan üçünün aynı merkez ilçede, hatta yan yana fizik mesafesinde bulunduğu gerçeği, her merkez ilçede bir koordinatör okul olması ilkesine göre, koordinatör okul belirleme yeniden gözden geçirilmelidir.

-Koordinasyon kapsamındaki kamu ve özel kuruluşlarının, bu uygulamaya tam desteklerini sağlayacak önlemler almalıdır. Bunun için eğitim danışma kurulları, oluşturulma ilkesi yönünde okul ortamında işler hale getirilmeli ve okulda demokrasi ilkesiyle kalite, etkinlik ve verimlilik sağlanmalıdır.

-Edirne ve Zonguldak örneklerinde görüldüğü gibi (MEB, 2000b;2003), Manisa ilindeki bölge okulları arasında ortak bir program veya komisyonlar oluşturulmalı, böylece en azından bilgi ve beceriye yönelik yarışmalar düzenlenmeli, eğitsel kol çalışmaları, gezi, kutlama, anma programları yürürlüğe konulmalıdır.

-Her eğitim bölgesi, bir iletişim ve sanat merkezi haline getirilmeli; bunun için, bölge kütüphanesi, bölge bilgisayar laboratuvarı, konferans ve tiyatro salonlarında hizmete yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Eğitim bölgeleri arasındaki koordinasyon etkin hale getirilerek, eğitim araç-gerecinin verimli kullanımı sağlandığında, koordinasyon uygulamalarından gerektiği şekilde yararlanılacak, okullarda da sağlıklı ortamlarda çağdaş bir eğitim yapılacaktır.

KAYNAKÇA

- BACANLI, Hasan(2004), **Gelişim ve Öğrenme**, Nobel yayınları, Ankara.
- BOSTANCIOĞLU, Metin(2001), “Önemli Olan, Başarılı Olma Konusunda Gösterilecek Kararlılıktır”, **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, 3-4.
- DPT. (2000), VIII. **Beş Yıllık Kalkınma Planı** “2001-2003 Hazırlık Çalışmaları”, <http://plan8.dpt.gov.tr>
- ERDOĞAN, İrfan(2000), “Türk Eğitim Sistemi Nasıl Yönetilmeli?”, <http://www.liberal.dt.org.tr/guncel/Diger/irerTurkegitim.htm>
- GÜVENÇ, Bozkurt(1997), **Türk Kimliği**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- MEB, (2000a), “2000 Yılında Milli Eğitim”, **Milli Eğitim Bakanlığı** <http://www.meb.gov.tr/stast/ist2000/b7.htm>
- MEB,(2000b), “Eğitim Bölgeleri Oluşturma Komisyonu”, **Milli Eğitim Bakanlığı**, <http://zonguldak.meb.gov.tr/komisyonlaryeni.htm>
- MEB, (2002a), “2002 Yılı Başında Milli Eğitim Türk Eğitim Sistemi”, **Milli Eğitim Bakanlığı**, http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/3_1.htm#3b14
- MEB, (2002b), “Eğitim Sisteminde Yenilikler”, **Milli Eğitim Bakanlığı**, <http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/502.htm#5b3>
- MEB, (2002c), “Socrates Programı”, **Milli Eğitim Bakanlığı**, <http://www.meb.gov.tr/stats/Apk2002/12.htm>
- MEB, (2002d), “İstatistik”, **Milli Eğitim Bakanlığı**, <http://manisa.meb.gov.tr>
- MEB,(2003), “2003-2004 Eğitim Öğretim Yılı Eğitsel ve Sosyal Faaliyet Programı”,**MilliEğitimBakanlığı**,<http://edirne.meb.gov.tr/ilimizdehaftalar.htm>
- Resmi Gazete, (1998), “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yükseltmelerine İlişkin Yönetmelik”, **Başbakanlık**, Sayı:23472, Madde:37.
- Tebliğler Dergisi, (1999a) “Milli Eğitim Bakanlığı Toplam Kalite Yönetimi Uygulama Yönergesi”, **Milli Eğitim Bakanlığı**, Sayı: 2506, 44-47.
- Tebliğler Dergisi, (1999b), “Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Bölgeleri ve Eğitim Kurulları Yönergesi”, **Milli Eğitim Bakanlığı**, Sayı: 2506, 47-58.
- TÖREMEN, Fatih, - HARKTI, Hasan,(2003), “Eğitim Bölgeleri ve Eğitim Kurullarının Yapısal ve İşleyiş Sorunları ile Etkililik Düzeyleri”, **XII. Eğitim Bilimleri Kongresi**, Ekim 2003, Antalya.